

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 12.11.2025 г.
COM(2025) 786 final

Проект на Съвместна декларация

„Европа за културата - култура за Европа“

Проект на Съвместна декларация

„Европа за културата — култура за Европа“

Преамбюл

като имат предвид, че:

А. Европа е континент, чиито изкуство, култура, творчество и богато културно наследство и история са неизмерими. Културното многообразие и динамичността на Европа, подхранвани от отличните постижения на нейните творци и специалисти, са в основата на ценностите и на идентичността на ЕС и допринасят за насърчаването на чувство за европейска принадлежност и на споделена европейска идентичност, а също и за укрепването на демокрацията.

Б. Културните и творческите сектори и индустрии са динамични икономически сектори. Те представляват стратегически ресурс за конкурентоспособността и сближаването на Европа, като способстват икономическия растеж и имат положителни ефекти в различни сектори и територии, създават висококвалифицирани работни места и подсилват творческото и иновативното предимство на Европа.

В. Чрез културата и културното наследство се подкрепят основните ценности, върху които се гради ЕС — зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, правовата държава и зачитането на правата на човека (член 2 от ДЕС) — и те олицетворяват мотото „Единство в многообразието“. Основополагащата цел на ЕС в областта на културата е да се зачита и насърчава неговото богато културно и езиково многообразие; да се гарантира защитата и развитието на културното наследство на Европа; и да се насърчава сътрудничество между държавите членки (член 3 от ДЕС, член 167 от ДФЕС).

Г. Културата и културното наследство създават пространство, което позволява да се определи облика на желаните сценарии за бъдещето, и са от решаващо значение за европейския начин на живот. Те предоставят платформа за провеждане на обществен диалог, обединяват общностите, обогатяват живота, водят до сближаване на нашите общества и представляват важен вектор за външната дейност на ЕС. ЕС може да използва своите културни ценности, за да изгражда устойчивост, да насърчава мир и демокрация и да вдъхновява иновативни решения, с които се допринася за устойчивото развитие.

Д. Културата е стратегически ресурс за ЕС, за да се справи с днешните належащи проблеми, като геополитическото и геоикономическото напрежение, глобалното затопляне и влошаването на състоянието на околната среда, социалното и икономическото неравенство, бързите технологични промени, демографските промени и кризата, свързана с психичното здраве. Успоредно с това културните и творческите сектори и индустрии са изправени пред свои собствени предизвикателства, за които е необходима целенасочена подкрепа и решителни действия.

Е. В настоящата декларация е изложена дългосрочна визия за поставянето на културата на централно място по отношение на идентичността на Европа, като се подчертава значимостта на културата за отделните лица, общностите и ЕС и се укрепят културните права и принципи.

Ж. Като се признава подкрепящата роля на ЕС в областта на културата, в настоящата декларация се утвърждават споделените политически ангажименти и отговорности на Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия — в рамките на съответните им компетенции в пълно съответствие с правото на Съюза — въз основа на ключовите направления, определени в Културния компас за Европа за 2025 г. на Комисията.

Съвместна декларация за „Европа за културата — култура за Европа“

0. Нашата цел е да насърчаваме и да разглеждаме културата както като ресурс по отношение на европейското единство, демокрация, върхови постижения и конкурентоспособност, така и като техен получател. Затова поемаме ангажимент:

- да укрепваме ролята на Европейския съюз като световна културна водеща сила и динамичен център на творчеството, в който всеки може свободно да твори и да участва в културата; роля, с която се отстояват културните права, създават се възможности за гражданите и специалистите в областта на творчеството;
- да гарантираме, че културата остава движеща сила за социално-икономическата и териториалната общност на Европа, като се признава присъщата, обществена, гражданска и икономическа стойност на културата, както и нейният преобразуващ потенциал;
- да насърчаваме мерки за овластяване, процъфтяване, осъществяване на иновации и конкуренция на световно равнище;
- да признаваме ролята на културата като обществено благо, с което се допринася за издръжливостта и устойчивия растеж на ЕС.

В съгласие с тези ангажименти и четирите ключови направления на Културния компас за Европа, заявяваме, че приемаме следните принципи за културните политики в Европа.

1. Свободата на творческото изразяване и свободата да се твори са в основата на културата и имат незаменима роля за насърчаването на демократични общества и за отстояването на европейските ценности.

Поемаме ангажимент:

- да защитаваме свободата на творческото изразяване и да зачитаме ценностите на ЕС като крайъгълен камък на демокрацията и основните права в рамките на Европейския съюз;
- да защитаваме творците и специалистите в областта на културата от цензура, сплашване и неоправдана намеса;
- да опазваме независимостта на културните институции.

2. Културното и езиковото многообразие са основните ценности, на които се опира ЕС. Поемаме ангажимент:

- да подкрепяме, ценим и опазваме богатото културно и езиково многообразие на Европейския съюз и културния му суверенитет.
- да популяризираме пълното разнообразие на културното съдържание, създавано в Европа, по-специално онлайн и с помощта на нови технологии, за да се гарантира видимостта и откриваемостта на това съдържание.

3. Достъпът до културни ценности е основен стълб на демократичните и приобщаващите общества. Поемаме ангажимент:

- да подобряваме приобщаващия достъп до културните блага и до културното наследство за всички, по-специално по-младите поколения, както и участието в тях, ползването им и предимствата, които предлагат;
- да обръщаме особено внимание на културните права на лицата с увреждания, маргинализираните групи и групите в неравностойно положение, както и на хората, живеещи в селски, отдалечени или райони без достатъчно обслужване —

включително райони, изложени на риск от обезлюдяване или такива, които са изправени пред социално-икономически предизвикателства;

- да укрепваме и подобряваме инфраструктурата в областта на културата в цяла Европа, като обръщаме внимание на справянето със социално-икономическите и териториалните различия.

4. Всеки има право на **честни, справедливи, здравословни и безопасни условия на труд**, включително творците и специалистите в областта на културата, които са в центъра на нашите културни и творчески сектори и индустрии. Поемаме ангажимент:

- да насърчаваме справедливо възнаграждение, подходяща социална закрила и достъп до средства за развиване на уменията за всички творци и специалисти в областта на културата, както и да подкрепяме техните права на колективно договаряне и да насърчаваме техните безопасност и здраве при работа, включително тяхното психично здраве;
- да насърчаваме равенство между половете в областта на културата и културното наследство и да защитаваме правата на творците и специалистите в областта на културата с увреждания.

5. **Младите хора** имат решаваща роля за определянето на бъдещето на Европа и нейния разнообразен културен пейзаж. Поемаме ангажимент:

- да насърчаваме представителството и участието на младите хора в структурите на управление в областта на културата, за да подкрепим техния глас в процесите на вземане на решения, които ги засягат;
- да подпомагаме младите хора и изгряващите творци, като признаваме техния принос за културата и наследството на Европа.

6. Полезното взаимодействие между **културата, изкуствата и образованието** са в основата на развитието и благоденствието на бъдещите общества. Поемаме ангажимент:

- да насърчаваме художествено образование за всички във формалното, неформалното и самостоятелното учене, включително обучението през целия живот;
- да подпомагаме подхода STEAM (наука, технологии, инженерни науки, изкуства и математика) и междудисциплинарните и трансдисциплинарните полезни взаимодействия между културата, изкуствата, науката и технологиите.

7. Участието в културния живот има доказано положително въздействие върху **здравето и благосъстоянието** на отделните лица и на общностите. Поемаме ангажимент:

- да насърчаваме, чрез нашите политики, положителните ефекти на културата и участието в културния живот върху здравето и благосъстоянието;
- да споделяме най-добри практики и иновативни подходи в различни сектори.

8. С използването, разработването и управлението на системи с **изкуствен интелект (ИИ)** следва да се развива човешкото творчество чрез справедлив, ориентиран към човека и основан на правата подход. При прилагането му следва: да се зачитат културните права, достъпността, приобщаването и културното многообразие; да се развива и насърчава откриваемостта на европейско, национално и местно съдържание; да се развива конкурентоспособността; да се противодейства на цифровото разделение; и да се насърчава електронното приобщаване. Поемаме ангажимент:

- да насърчаваме човешкото творчество и европейския културен и езиков технологичен суверенитет, както и да преодоляваме етичните рискове от предубеждения и културна хомогенизация;
- да защитаваме правата върху интелектуална собственост, като се справяме с въздействието на ИИ върху възнаграждението на творците и успоредно с това възприемаме иновациите;
- да наблюдаваме и смекчаваме въздействието на ИИ върху работните места, както и да подкрепяме културните и творческите сектори индустрии при адаптирането към технологичните промени и придобиването на цифрови умения;
- да насърчаваме употребата на ИИ като инструмент в подкрепа на специалистите в областта на културата и творчеството и да създаваме възможности културните и творческите сектори и индустрии да се възползват от възможностите, които тези технологии предлагат.

9. Културното наследство свързва нашето минало с нашето бъдеще. То е символ на единство в многообразието и крайъгълен камък на нашата идентичност, демокрация и устойчивост. Поемаме ангажимент:

- да защитаваме, съхраняваме и насърчаваме богатото природно и културно наследство на Европа — както материално, така и нематериално — като успоредно с това се възползваме от цифровите технологии за подпомагане на неговото опазване, достъпност и иновации;
- да подобряваме осведомеността, научните изследвания и изграждането на капацитет, както и използването и оперативната съвместимост на базите данни и цифровите технологии за противодействие на заплахата от незаконен трафик на културни ценности и други свързани престъпления, като успоредно с това укрепваме международното сътрудничество между всички съответните специалисти като тези в областта на наследството, правоприлагащите органи или митническите служители;
- да насърчаваме обмена между поколенията, за да се гарантира предаването на културното наследство и познания от по-възрастните към по-младите поколения.

10. С културата и културното наследство се подпомагат регионалното и териториалното развитие, устойчивостта, социалното сближаване и вътрешната конвергенция между регионите на Европа. Те също така трябва да бъдат защитени по време на кризи, включително от рискове като въздействието на изменението на климата. Поемаме ангажимент:

- да развиваме потенциала на културата и на културното наследство с полезни взаимодействия с други области с цел повишаване на привлекателността на всички територии и преодоляване на предизвикателствата на териториално равнище, включително за противодействие на демографския спад, особено в периферните, селските и районите с недостатъчно обслужване, включително в най-отдалечените региони на ЕС;
- да насърчаваме устойчив културен туризъм при зачитане на културното наследство, ландшафта и практиките на общностите, с които да се допринася за регионалното и местното развитие;
- да укрепваме сътрудничеството за подготвеност при кризи и да интегрираме културата и културното наследство в планирането на сигурността и готовността

при кризи, управлението на кризи и рискове, възстановяването след кризи, обновлението и процесите за изграждане на мир.

11. Културата, включително културното наследство, има решаващо значение в **прехода към екологична устойчивост**, тъй като тя влияе на ценностите, поведението и практиките, които са в основата на екологично отговорно развитие. Поемаме ангажимент:

- да поставяме акцент върху значимостта на културата в рамките на отговора на политиката на екологичните предизвикателства, като насърчаваме архитектура, дизайн, опазване на наследството и управление на ландшафта, чиято цел е постигането на качество, иновации, приобщаване и върхови постижения, както и като насърчаваме навлизането на практически инструменти за екологизиране и създаване на възможности за дейците в областта на културата и наследството да ръководят и да променят наратива съвместно с общностите.

12. За осъществяването на амбициите, посочени в настоящата декларация, и за пълното оползотворяване на междусекторните въздействия на културата е необходимо да се насърчава културата във вътрешните и външните политики на ЕС, като се инвестира в културните и творческите индустрии и отрасли и се проследява напредъкът. Поемаме ангажимент:

- да подкрепяме **непрекъснато специално финансиране** за културните и творческите сектори и индустрии и да насърчаваме иновативни и алтернативни начини за финансиране на всички равнища на управление;
- да **включваме културата в подходящи стратегии, политики и действия** и в съответните инструменти за финансиране;
- да поддържаме **тесен диалог със съответните заинтересовани страни**;
- да насърчаваме настоящата декларация в отношенията **на ЕС с международни организации и държави партньори**, в рамките на съответните роли и правомощия на подписалите страни, и да обвързваме нашите партньорства с ценностите на реципрочността и дългосрочната ангажираност;
- да развиваме инициативи, насочени към подобряването на достъпността на надеждни и сравними данни относно културата, с които да се подкрепи развитието на основани на доказателства политики в областта на културата;
- да извършваме преглед на напредъка в обхванатите от настоящата декларация области.
